

Näringsutskottets betänkande

1981/82:6

över motion om ökat statligt engagemang inom gummiindustrin

Ärendet

I motion 1980/81:389 av Per Olof Håkansson m. fl. (s) hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett ökat statligt engagemang i gummiindustrin.
2. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett program för den svenska gummiindustrin.

Motionen

I motionen anförts att en svensk gummiindustri är nödvändig inte minst av sysselsättnings- och försörjningsskäl. Skall den industriella kapaciteten upprätthållas och utvecklas inom branschen krävs en bättre samordning av företagen och under sådana former att staten har ett avgörande inflytande, säger motionärerna. De vill att riksdagen, mot bakgrund av det utredningsarbete om gummiindustrin som statens industriverk utfört, skall begära att regeringen senast under riksmötet 1981/82 förelägger riksdagen ett program för den svenska gummiindustrin.

Uppgifter i anslutning till motionen

Allmänt om gummiindustrin

Gummiindustrins produkter kan grovt indelas i följande grupper:

- industrigummi (exempel på produkter: duk, mattor, slang, remmar, transportband, packningar, tätningar m. m.),
- däck.
- konsumentprodukter.

Den i produktionshänseende utan jämförelse mest betydelsefulla varugruppen är industrigummi.

Produktionen i hela gummiindustrin mätt i förädlingsvärde uppgick år 1979 till ca 1 200 milj. kr., vilket motsvarar 1 % av hela industrins produktion. Antalet sysselsatta inom branschen var samma år något mer än 11 000 personer eller 1,3 % av totala antalet sysselsatta inom hela industrin.

Utvecklingen inom den svenska gummiindustrin har under senare år medfört ett flertal omstruktureringar och nedläggningar. De två största

händelserna inom branschen har varit nedläggningen av Firestone-Viskafors AB:s båda tillverkningsenheter i Borås och Viskafors samt Goodyear AB:s anläggningar för däckproduktion. Viskaforsenheten tillhör i dag Hexagon-koncernen, medan Boråsenheten har blivit ett enskilt företag med regumneringsverksamhet och viss tillverkning av personbilsdäck. Tillverkningen i Viskafors avser industrigummi produkter. I den tidigare Goodyear-fabriken bedrivs i dag ingen gummitillverkning alls.

Branschen domineras av ett fåtal företag, av vilka Trelleborg AB är det största. Trelleborg sysselsatte år 1980 i Sverige 4 200 personer och totalt ca 5 300 personer. Produktområdet är nästan uteslutande industrigummi. Koncernen förvärvade i början av år 1980 samtliga aktier i industrigummi-företagen Sigma AB i Örebro och AB Värnamo Gummifabrik. Gislaved AB, som ägs av Kooperativa förbundet, är efter de nämnda nedläggningarna den enda betydande svenska tillverkaren av personbilsdäck.

Branschutredning

Regeringen gav i december 1976 statens industriverk i uppdrag att utreda vissa frågor rörande gummiindustrin. Industriverket har analyserat och redovisat dessa i fyra utredningar:

- Gummiindustri. Lägesrapport (SIND 1978:2)
- Gummiindustri. Förslag till lösning av arbetsmiljöproblemet vid blandningsenheterna (SIND 1979:5)
- Gummiindustri. Lågprisimport av däck (SIND PM 1980:11)
- Gummiindustri. Industrigummi (SIND PM 1981:5)

Lägesrapporten (SIND 1978:2) innehåller förutom en allmän översikt av hela gummiindustrin även en probleminventering för branschen.

Utredningen om lågprisimporten av däck ger en redovisning av hur däcksimporten och då speciellt den s. k. lågprisimporten har utvecklats. I rapporten konstateras bl. a. att den svenska exporten av däck under senare år har varit framgångsrik, att lågprisimporten har ökat snabbt samt att tendenserna till ökad import och ökad andel lågprisimport fortsätter. Angående försörjningsberedskapen för gummidäck citerar industriverket vad överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) framförde till handelsdepartementet varen 1980:

Det bör vara möjligt att klara krisförsörjningen med däck inkl. tunga lastvagnsdäck under den närmaste femårsperioden. Detta förutsätter dock att ÖEF får sluta avtal med Trelleborg AB inom den ungefärliga kostnadsram som anges i promemorian.

För att klara beredskapen på längre sikt krävs investeringar i ny produktionsutrustning. Ur försörjningsberedskapssynpunkt vore det därför värdefullt om Gislaveds planer på investering för produktion av lastvagnsdäck kunde realiseras. ÖEF kommer senare att redovisa en samlad plan avseende försörjningsberedskapen för samtliga typer av gummidäck.

I den sista rapporten inom ramen för industriverkets gummiindustriutredning sammanfattas problembilden för svensk industrigummiproduktion på följande sätt:

- I stort kan konstateras att den erforderliga strukturomvändningen inom gummivarutillverkningen i det medellånga perspektivet är avslutad genom de senaste årens fusioner och nedläggningar. De problem som industrigummiproducenterna nu kommer att möta kan knappast beskrivas som specifika branschproblem utan liknar de problem som gäller för hela verkstads- och tillverkningsindustrin.
- Vad gäller forskning inom råvaru- och även delvis inom materialområdet bedrivs denna inom stora, ofta multinationella, företag inom kemisektorn. Konkurrensen är hård, och de svenska tillverkarna bör inte möta några problem med leveranser av råvaror och därtill knutet kunnande under överskådlig tid.
- Utveckling av produktionsmetoder och nya produkter sker inom de enskilda företagen och i nära samarbete med avnämorföretagen.
- Ett mer funktionsorienterat synsätt, där gummi-, plast- och andra material ingår i lösningen av kundens konstruktionsproblem, bör ge gummivaruindustrin bättre möjligheter att utvecklas. Detta kräver dock med stor sannolikhet betydande investeringar, främst på marknads- och försäljningssidan.
- De viktigaste exportmarknaderna för svenska industrigummivaror präglas av stagnation eller relativt svag tillväxt under de närmaste fem åren. Den svenska marknaden för industrigummivaror väntas, trots en antagen oförändrad bilproduktion, växa något.
- Inom ramen för den prognostiserade marknads- och produktionstillväxten kan förändringar vad avser både kund- och företagsstruktur äga rum.

Vad slutligen gäller försörjningsberedskapen med anknytning till industrigummi ger rapporten följande bild:

Det finns risk för att tillförseIn av rågummi och därmed industrigummi kan störas vid knapphet på olja på världsmarknaden. Den minskade lagerhållningen av råvaror i gummivaruindustrin ger ett ökat beroende av ostörda råvaruleveranser. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) har vidtagit vissa beredskapsåtgärder för branschen, nämligen:

- Beredskapslagring av rågummi och kemikalier.
- Tillverkningsutrustning för tillverkning av cordgarn finns vilande hos Svenska Rayon AB.
- Beredskapslagring av cordgarner för tiden fram till dess Svenska Rayon AB kan starta sin kristillverkning.
- ÖEF har ingått ett avtal med Trellfax AB om ett upprätthållande av en inhemsk tillverkning av gummipulver och gummiregenerat.
- ÖEF planerar i fredstid för att gummivaruindustrin i ett krisläge skall kunna fortsätta sin tillverkning på en reducerad nivå, s. k. företagsplanläggning.

Utskottet

För den svenska gummiindustrin har 1970-talet inneburit betydande strukturförändringar. Sålunda dominerar i dag produktionen av industri-gummivaror branschen i väsentligt högre grad än tidigare. Strukturomvandlingen har medfört att det nu inte återstår mer än en betydande tillverkare av personbilsdäck.

Förändringarna har vidare lett till såväl en ökad regional koncentration som en ökad dominans inom branschen av ett fåtal företag. Trelleborg AB:s betydelse inom branschen är ännu mer uttalad än tidigare genom koncernens köp av två förut självständiga industrigummiföretag.

I motionen anförs att det är viktigt att den industriella kapaciteten i svensk gummiindustri upprätthålls inte minst från försörjnings- och sysselsättnings-synpunkt. Mot bakgrund av vad som hänt inom branschen under det senaste årtiondet kräver motionärerna ett ökat statligt engagemang i och ett program för gummiindustrin.

Utskottet vill framhålla betydelsen av att samhället noga följer utvecklingen inom gummiindustrin. Detta är viktigt bl. a. utifrån den bedömning av utvecklingen som redovisats i statens industriverks utredningar om gummiindustrin. Prognosen pekar på att 1980-talets första hälft kommer att innebära en stagnation på de viktigaste exportmarknaderna för de svenska gummiproducenterna, samtidigt som den svenska marknaden bedöms ge en relativt svag tillväxt.

Utskottet förutsätter även att regeringen, då nu industriverkets utredning har avslutats, inom en nära framtid noga överväger behovet av eventuella statliga insatser inom den svenska gummiindustrin. Särskilt bör i detta sammanhang möjligheter att bedriva en inhemsk tillverkning av lastbilsdäck uppmärksammas.

Mot här angiven bakgrund finner utskottet inte skäl för någon framställning till regeringen på grundval av motionen.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1980/81:389.

Stockholm den 10 november 1981

På näringsutskottets vägnar

INGVAR SVANBERG

Närvarande: Ingvar Svanberg (s), Hugo Bengtsson (s), Margaretha af Ugglas (m), Birgitta Hambraeus (c), Lennart Pettersson (s), Bengt Sjönell (c), Rune Jonsson (s), Hadar Cars (fp), Karl Björzén (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Ingegärd Oskarsson (c), Christer Eirefelt (fp), Birgitta Johansson (s) och Per Westerberg (m).